

Johan Norberg
Paula Werenfels Röttorp

HAR FRIHANDELS- OVÄNNERNA NÅGOT STÖD?

september 2000

HAR FRIHANDELS-
OVÄNNERNA
NÅGOT STÖD?

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förord	5
Positiva till frihandel	6
U-landsfrågan	7
Sammanfattning	7
<i>Undersökningen</i>	8

HAR FRIHANDELS-
OVÄNNERNA
NÅGOT STÖD?

FÖRORD

De våldsamma frihandelsprotesterna väcker medial uppmärksamhet. Men hur ser opinionen för frihandel och globalisering ut i Sverige? Har protektionisterna någonting att säga till om?

I Svensk Handels tidigare rapport, ”*Från Lutherhjälp till skyltfönsterkrossare - en kartläggning av frihandelsmotståndet*”, presenteras en översyn av de grupper som agerar mot frihandeln, deras metoder och åsikter.

Vi följer nu upp rapporten med en attitydundersökning om svenskarnas syn på frihandeln och globaliseringen.

Opinionsföretaget Giifa har på Svensk Handels uppdrag genomfört undersökningen. I rapporten presenterar och analyserar **Johan Norberg** och **Paula Werenfels Röttorp**, verksamma på portalen frihandel.nu, resultaten.

Svensk Handel fortsätter granskningen av frihandelsovännerna - en viktig del i vårt arbete för frihandel.

Stockholm i september 2000

SVENSK HANDEL

Carl-Johan Westholm

VD

Sedan Världshandelsorganisationen, WTO:s möte i Seattle resulterade i ett misslyckande i slutet av 1999, har globaliseringsfrågan stått högt på den internationella dagordningen. En våg av frihandelsmotstånd har svept över bl a USA och Frankrike i form av demonstrationer, debattartiklar och protester. Både till höger och vänster har det goda i ett fritt handelsutbyte ifrågasatts.

Den attitydundersökning som Giifa har utfört åt Svensk Handel om frihandel och protektionism tyder på att denna opinion inte har slagit igenom i Sverige. Det svenska folket har överlag en tydligt positiv syn på frihandel och uppfattningen att både Sverige och resten av världen tjänar på frihandelspolitik är utbredd.

Positiva till frihandel

Frågorna som berör generella attityder visar på en tydligt positiv inställning till globalisering och frihandel. "Globalisering" har blivit det samlande begreppet för framför allt ekonomiernas och företagens internationalisering, och används i den internationella debatten ofta som ett begrepp med negativ laddning. Men detta har inte slagit igenom i vår undersökning. Inte mindre än 58 procent svarar att globaliseringen på det stora hela är bra, medan bara 13 procent svarar att den är dålig.

70 procent tror att både Sverige och de länder vi handlar med får det bättre med en frihandelspolitik, medan bara 14 procent tror att inget av länderna gynnas av det. 49 procent anser att Sverige bör fortsätta att minska handelsbegränsningar i form av tullar och kvoter, antingen ensidigt eller i takt med att andra länder gör detsamma. 28 procent svarar nej. **Begrepp och idéer som i den internationella globaliseringsdebatten är kontroversiella och föremål för het debatt, uppfattas i svensk opinion huvudsakligen som något välkommet.**

Även i de enskilda sakfrågor där det har vädrats farhågor mot frihandelns effekter har de svarande en övervägande positiv inställning. **En tydlig majoritet menar att frihandel är bra för u-länderna, bra för Sveriges ekonomi, leder till fler arbetstillfällen, och sänker priserna för kunderna. Det är fler som tror att frihandel höjer lönerna i Sverige, än de som tror att frihandel sänker lönerna.**

Samtidigt blir de tillfrågade mer osäkra när det gäller frihandelns effekter på enskilda områden. Inställningen är fortfarande allmänt positiv, men andelen som svarar vet ej är stor. **Mellan 20 och 44 procent vet inte hur Sverige skulle påverkas när det gäller ekonomi, arbetstillfällen, löner och miljö.**

Många svenskar är alltså för frihandel i allmänhet, men utan att veta riktigt vad det ger för resultat. Detta kan tolkas som att frihandelsvänligheten i Sverige är grundmurad, men att medvetenheten om frihandelns effekter och betydelse är låg. Det visar att det finns en möjlighet för protektionister och WTO-kritiker att vända opinionen, även om det inte har skett ännu. Motståndskraften är låg. **För frihandelsvänner och företag som är beroende av handel bör det leda till en insikt om att det krävs folkbildning och praktisk information för att opinionen ska hållas stabil.**

U-landsfrågan

55 procent av de tillfrågade menar att det som bäst skulle gynna situationen för människorna i den fattiga tredje världen är mer handel. Långt mer än dubbelt så många anser att frihandel är bra för u-länderna, än de som hävdar att det är dåligt för u-länderna (54 mot 22 procent).

Ändå finns ett undantag från den frihandelsvänliga linjen när det rör synen på handel med länder med lägre krav på miljö- och arbetsskydd (dvs främst u-länder). Hela 66 procent tycker att Sverige inte bör handla fritt med sådana länder. Detta trots att majoriteten menar att frihandel är bra för löner och arbetstillfällen i Sverige, att både Sverige och u-länder tjänar på handeln, och att de tror att u-länderna utvecklas bäst genom mer handel. 55 procent menar att mer handel är bäst för människor i fattiga länder, medan bara 3 procent menar att bojkotter skulle vara bäst.

Det tycks alltså inte vara en oro för Sverige, eller för u-ländernas utveckling som ligger bakom det kritiska svaret, snarare har det att göra med en allmänt kritisk inställning till låga krav på miljö- och arbetsskydd. Det är en fråga som inte direkt är relaterad till handeln.

Ändå visar den på en klangbotten som protektionister kan utnyttja. De kan dölja sin frihandelsfientlighet bakom begreppet "fair trade" eller "rättvis handel", och säga sig vara för principen om frihandel, men först när villkoren och lagstiftningen är desamma i länderna. Mycket riktigt inriktar sig många moderna frihandelskritiker på att kräva sociala klausuler i WTO-avtalen, som hindrar handel med vissa fattiga länder. I praktiken skulle det radera många av de framsteg vi gjort genom tullminskningar och slopandet av kvoter, och hindra tredje världen från att utvecklas och höja sin nivå vad gäller miljö och levnadsstandard.

Även om frågan om lika regelverk öppnar en väg för globaliseringsmotståndare att få med sig den svenska opinionen kan det vara svårt att övertyga svenskarna om att protektionistiska åtgärder skadar både Sverige och omvärlden. De farhågor som handelskritiker anspelar på i samband med detta har ingen grogrund i Sverige, och den allmänt positiva bilden av frihandelns konsekvenser är grundmurad.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis är intrycket av undersökningen att det svenska stödet för frihandel är stort. I den mån det har inträffat ett internationellt opinionsmässigt bakslag för frihandeln under det senaste året har det ingen motsvarighet i Sverige.

De organisationer som protesterar mot globaliseringen i Sverige kommer att få svårt att vinna anhängare. Både när det gäller den allmänna attityden och effekter på enskilda områden välkomnar de svarande frihandeln. Det bekräftar en traditionell bild av vårt land. Svensk politik har en lång historia av frihandelspolitik, och undersökningen visar att många ser kopplingen mellan vår öppna ekonomi och vårt välstånd. **Inga seriösa organisationer i Sverige använder ordet protektionism i positiv mening och de anspelningar som görs på nationalistiska känslor brukar hållas diskreta.**

För att bevara den positiva synen på handel behövs en opinionsbildning som gör svenskar medvetna om handelns betydelse i enskilda frågor. Den stora andelen vet ej-svar tyder på att många inte har funderat över betydelsen av frihandel eller hur det påverkar samhället. Informationsverksamheten ställs i fokus.

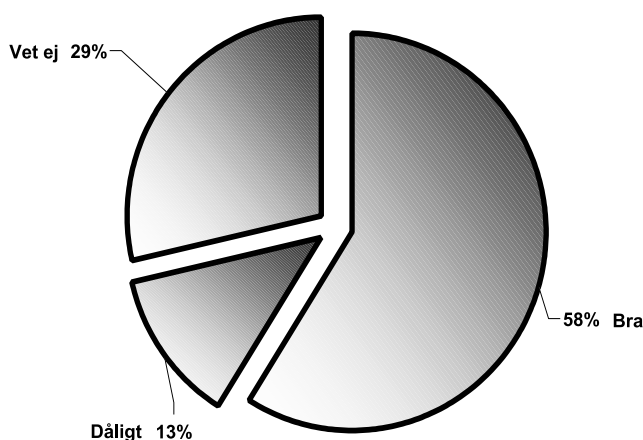
UNDERSÖKNINGEN

Giifa har på uppdrag av Svensk Handel genomfört en attitydundersökning bland allmänheten om inställningen till frihandel vs protektionism. Undersökning har ägt rum mellan den 13 juli och 2 augusti. Undersökningen omfattar privatpersoner över 18 år. Personerna har valts ut enligt Random Digit Dialing metoden. Populationen har valts ut så att den är geografiskt representativ för Sverige. Totalt har 1 124 personer svarat, 800 har deltagit i undersökningen och 324 har avböjt deltagande.

Frågor:

Är globalisering på det stora hela bra eller dåligt?

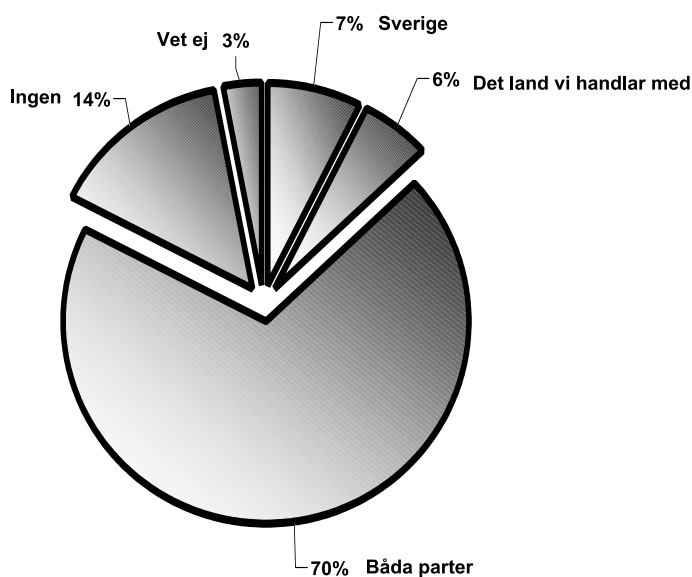
Globalisering har blivit det modeord som sammanfattar frihandel och internationalisering av företagande, kommunikationer och människor. I internationell debatt har begreppet ofta en negativ laddning då ökad rörlighet främst förknippas med att företag flyttar ut och kulturer homogeniseras. Undersökningen tyder på att svenskar välkomnar globaliseringen. Mycket få vänder sig emot den. En klar majoritet, 59 procent, svarar att globaliseringen är "Bra", 13 procent svarar att den är "Dåligt" och 29 procent "Vet ej".

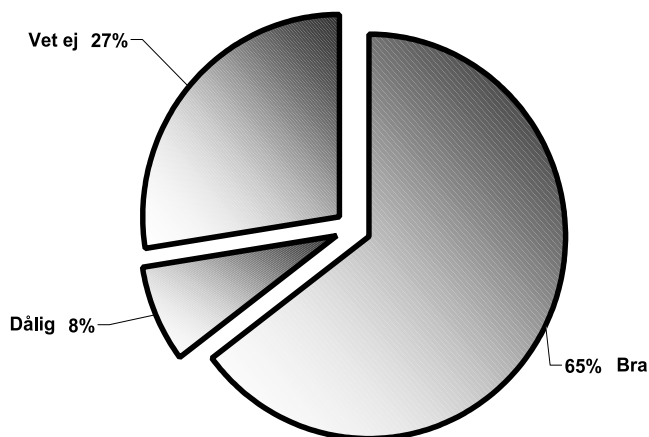
Vilka tjänar på att Sverige tillämpar frihandel?

Denna fråga ger det tydligaste utslaget av alla och mycket få är osäkra. Grundargumentet för frihandel, att handel inte är ett nollsummespel, utan något som båda parter tjänar på, tycks vara väletablerat. Endast 3 procent väljer ”Vet ej”, medan 70 procent svarar att både Sverige och det land vi handlar med tjänar på svensk frihandel. 7 procent menar att endast Sverige tjänar på att vi tillämpar frihandel, 6 procent menar att bara det land vi handlar med gör det, och 14 procent menar att inget av länderna tjänar på det. Totalt sett anger alltså 83 procent att handeln har positiva effekter för någon.

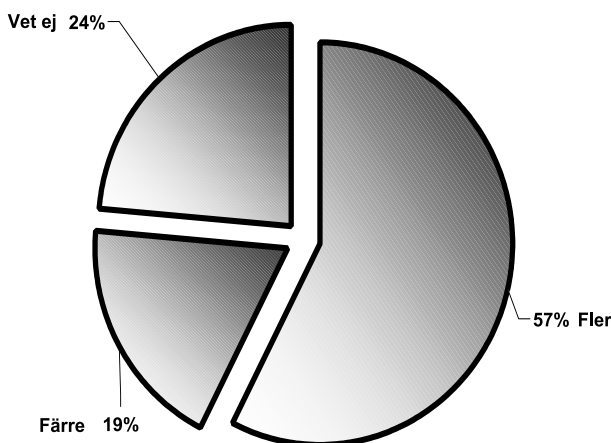
Vad anser du att frihandel har för effekt på svensk ekonomi?

Sverige har av tradition bedrivit en frihandelspolitik. De flesta tror att en sådan politik huvudsakligen har positiva effekter på vår ekonomi. En klar majoritet, 65 procent, svarar att frihandel är ”Bra” för Sveriges ekonomi, 8 procent svarar att det är ”Dåligt” och 27 procent anger alternativet ”Vet ej”.

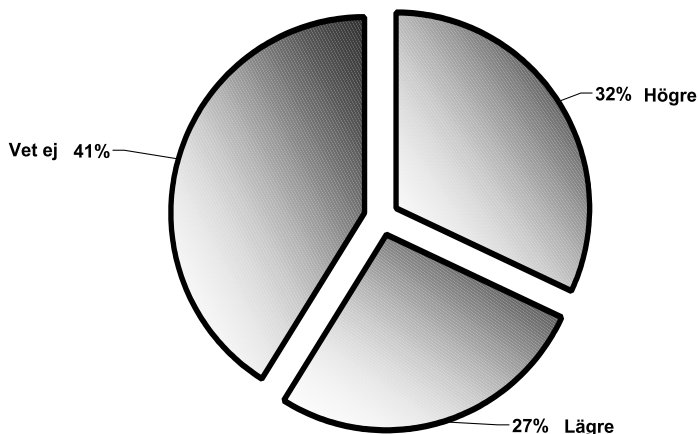
Vad anser du att frihandel har för effekt på arbetstillfällena i Sverige?

En av de vanligaste farhågorna i den internationella debatten är att frihandel leder till att jobben flyttar utomlands, särskilt till tredje världen där produktionskostnaderna är lägre. Frihandelsvänner menar tvärtom att det leder till välståndsvinster och nya, mer avancerade och bättre betalde arbeten. Undersökningen tyder på att de tillfrågade ger frihandlarna rätt. Hela 58 procent svarar att frihandel leder till "Fler" arbetstillfällen, 19 procent svarar "Färre", och 24 procent svarar "Vet ej".

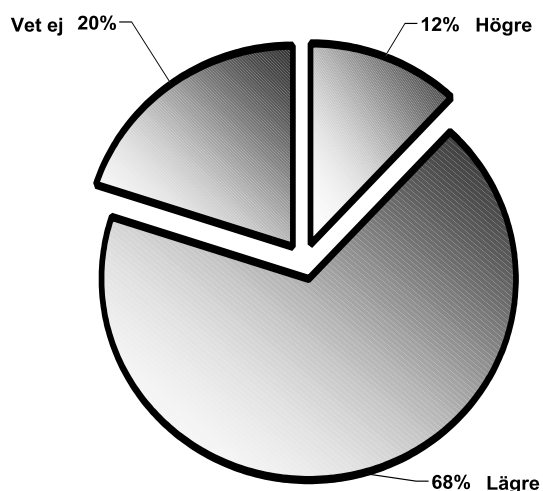
Vad anser du att frihandel har för effekt på löner i Sverige?

En annan vanlig farhåga med globaliseringen är att frihandeln ska sänka lönerna i de rika länderna, när tredje världens stora folkmängder kan börja konkurrera. Ändå svarar de flesta, 32 procent, att frihandel ger "Högre" löner i Sverige, något färre, 27 procent svarar "Lägre", medan hela 41 procent svarar "Vet ej". Många av dem som svarar "Vet ej" motiverar det med att frihandel varken ger högre eller lägre löner i Sverige. Det är ett exempel på att många inte tänker på frihandeln i termer av dess konsekvenser på andra områden.

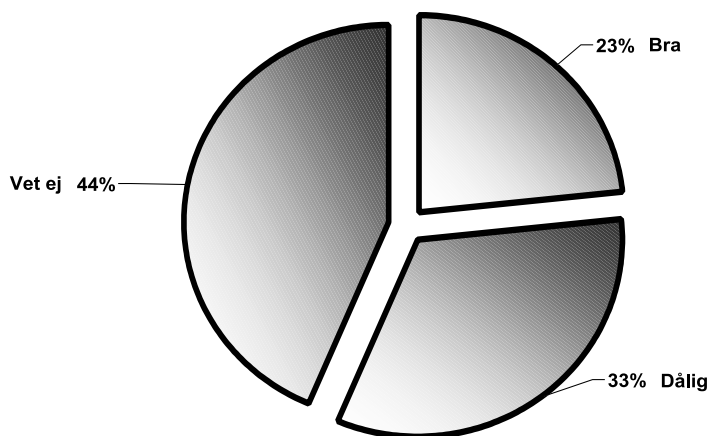
Vad anser du att frihandel har för effekt på priser i Sverige?

Det kanske mest klassiska argumentet för frihandel är att det leder till större konkurrens, vilket ger lägre priser för kunderna. En stor majoritet håller med om det argumentet. Hela 68 procent svarar att priserna i Sverige blir ”Lägre” med frihandel, 12 procent svarar ”Högre” och 20 procent svarar ”Vet ej”.

Vad anser du att frihandel har för effekt på miljön i Sverige?

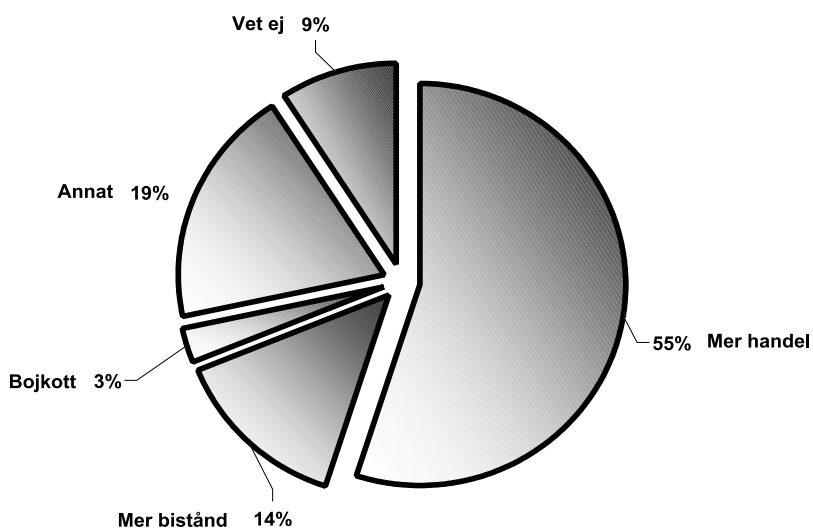
En vanlig kritik mot globaliseringen är att den inte tar hänsyn till miljön, medan frihandelsvänner brukar hävda att utveckling och bättre resursanvändning är bra för miljön. Undersökningen pekar på att risker för miljön är en relativt utbredd farhåga. 33 procent menar att frihandel är ”Dåligt” för miljön och 23 procent svarar att det är ”Bra” för miljön. Den största gruppen, 44 procent, svarar ”Vet ej”, vilket ofta motiveras med att frihandel inte påverkar miljön. Det är återigen ett exempel på att många inte kopplar ihop frihandeln med dess effekter på andra håll.

Vad förbättrar situationen för människorna i den fattiga tredje världen mest?

Här svarar en majoritet, 55 procent, att "Handel" är det lämpligaste, vilket är mycket mer än vad något annat alternativ fått. 19 procent väljer alternativet "Annat", 14 procent svarar "Mer bistånd", 3 procent tror på "Bojkott" medan 9 procent svarar "Vet ej". Bland de som svarar annat pekar några ut utbildning, hjälp till självhjälp, rättvis fördelning och skatt till FN.

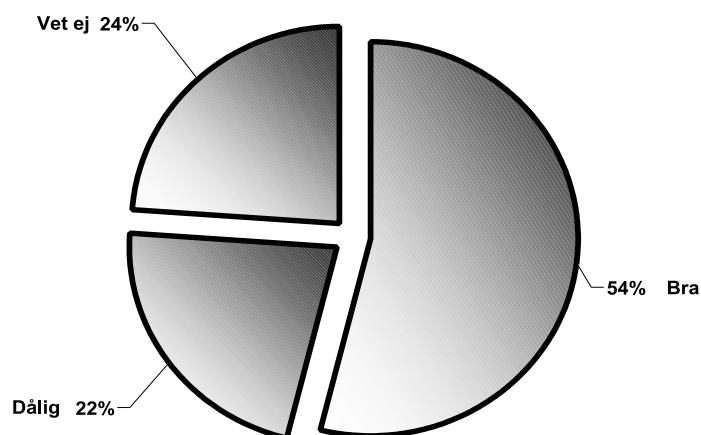
Såsom frågan är ställd måste den som svarar välja ett alternativ trots att den svarande mycket väl kan tycka att t ex både handel och bistånd bidrar till att förbättra situationen. Andelen som anser att handel är en väg ur fattigdomen borde därför, att döma av de här svaren, vara fler än 55 procent. Bara de 3 procent som är för bojkott avvisar öppet handelsvägen.

Vad anser du att frihandel har för effekt på u-länderna?

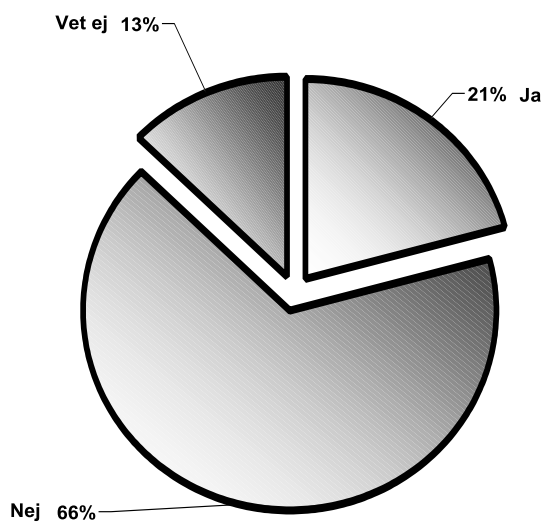
54 procent svarar att frihandel är "Bra" för u-länderna, vilket är mer än dubbelt så många som svarar att det är "Dåligt", 22 procent. Nästan en fjärdedel, 24 procent, svarar "Vet ej" på frågan om frihandel är bra eller dåligt för u-länderna. Svaren stämmer väl överens med synen på handel som ett viktigt medel för att häva fattigdomen som visades i förra frågan.

Bland de som svarar "Bra" menar vissa att det inte finns något annat realistiskt alternativ till att utveckla u-länderna, medan vissa som svarar "Dåligt" menar att frihandel måste ske på lika villkor vilket är omöjligt med u-ländernas status i dag.

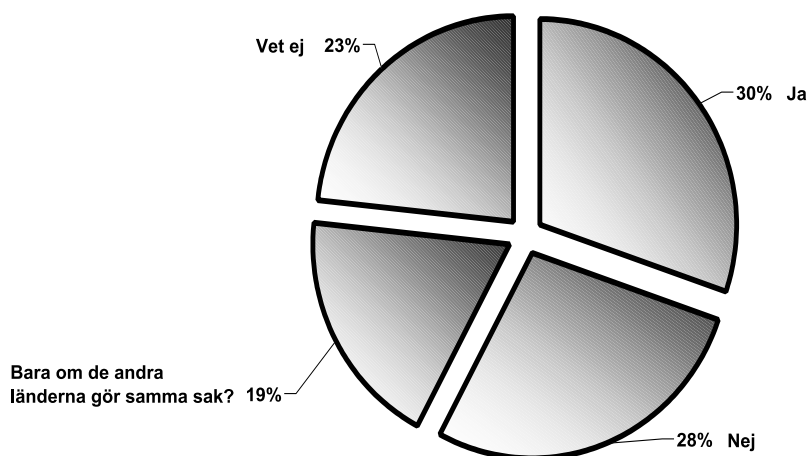
Bör Sverige handla även med länder som har lägre krav på arbetskydd och miljöhänsyn?

En stor majoritet, 66 procent, uppger här ”Nej”, Sverige bör inte handla fritt med de här länderna. Om detta motiveras av hänsyn till Sverige eller till människor i de fattiga länderna framgår inte av svaren. Båda argumenten förekommer i debatten. Men ingen av förklaringarna till denna skepsis stämmer överens med andra svar som visar att majoriteten tror att både fattiga och rika länder tjänar på frihandel. 21 procent svarar ”Ja”, att vi ska handla fritt även med länder med lägre krav på arbetskydd och miljöhänsyn, medan 13 procent väljer ”Vet ej”.

Bör Sverige minska sina handelsbegränsningar i form av tullar och kvoter?

Resultatet visar att 49 procent av de tillfrågade vill att Sverige ska minska sina handelsbegränsningar. Av dessa anser 19 procentenheter att det bara ska ske om andra länder gör samma sak, dvs den metod som är vanlig inom WTO-förhandlingar. 30 procent vill gå snabbare fram och ensidigt minska de svenska handelsbegränsningarna. Andelen som inte vill att Sverige ska minska sina handelsbegränsningar är 28 procent och 23 procent har besvarat frågan med "Vet ej". Sammantaget visar det ett stort stöd för inte bara en fortsatt svensk frihandelspolitik, utan för fortsatta liberaliseringar.

I samband med världshandelsorganisationens möte i Seattle i slutet av 1999 demonstrerade tiotusentals människor mot organisationen. Mötet blev ett misslyckande där man inte kunde enas om någonting. Anser du att kritiken mot världshandeln är ett exempel på bra politisk påverkan?

Hela 36 procent av de tillfrågade anger svaret "Vet ej". Något fler, 37 procent, svarar "Ja", medan något färre, 28 procent, svarar "Nej". Det framgår inte av svaren om de tillfrågade tagit ställning till frågan utifrån ett demokratiskt perspektiv eller utifrån deras åsikt om demonstranternas politiska åsikter.

Några av ja-svaren motiveras med att alla former av demonstrationer som allmänheten vidtar är bra, andra med att protesterna var bra som mediafenomen och någon anser att "herrarna måste veta att alla inte tycker som dem". Några av de som svarat nej anger att "våldsamma demonstrationer inte är särskilt demokratiska" och att "då världshandeln i stort främjar en demokratisk utveckling kan inte en demonstration mot världshandeln vara bra".

HAR FRIHANDELS-
OVÄNNERNA
NÅGOT STÖD?

Har frihandelsovännerna något stöd?

Svensk Handel fortsätter granskningen av frihandelsmotståndet. I rapporten presenterar Johan Norberg och Paula Werenfels Röttorp, både verksamma på portalen frihandel.nu en attitydundersökning om svenskarnas inställning till frihandel och globalisering.

Undersökningen bekräftar Sveriges frihandelsvänliga tradition; 70procent tror att både Sverige och de länder vi handlar med får det bättre med frihandel.